

ΤΑ ΔΕΣΜΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Νοέμβριος 2009)

Συγγραφέας: ΗΛΙΑΣ ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η συστέγαση περιβάλλοντος και ενέργειας κάτω από το ίδιο υπουργείο αποτελεί αναμφισβήτητα ένα πρώτο βήμα του καθυστερημένου εκσυγχρονισμού. Όμως το ζήτημα δεν εξαντλείται με τη ρύθμιση αυτή, μια και άλλα ζωτικά αντικείμενα μένουν ορφανά ή αναγκάζονται σε μια αναγκαστική συνύπαρξη με ακατάλληλους ως επί το πλείστον κηδεμόνες. Αναφέρομαι π.χ. στο αγροτικό περιβάλλον (αγροί, λειμώνες, ορεινοί βοσκότοποι, δελταϊκοί σχηματισμοί) και στα δάση που παραμένουν στο υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης, στα παράκτια οικοσυστήματα που υποτάσσονται συστηματικά στις απαιτήσεις του υπουργείου Οικονομικών, στο θαλάσσιο περιβάλλον που μέχρι πρόσφατα υπηρετούσε την Εμπορική Ναυτιλία και τον Τουρισμό. Το έχουμε επανειλημμένως τονίσει: ένα υπουργείο «αειφορίας» θα ήταν ίσως μια πολύ πιο πρόσφορη προσέγγιση, αφού θα μπορούσε να συμπεριλαμβάνει, υπό την έννοια του επιτελικού οργανισμού, ένα ευρύ φάσμα τομέων- από την ποιότητα των τροφίμων ως την αρχιτεκτονική μας κληρονομιά.

Από την άλλη, είναι προφανές ότι ο εκσυγχρονισμός δεν θα πρέπει μείνει στα χαρτιά. Θα πρέπει να δει τις αγκυλώσεις και τα αδιέξοδα το παρελθόντος, θα πρέπει να τολμήσει ανατροπές. Η πολεοδομία είναι μια πρώτη υποψηφιότητα. Είμαι απ' αυτούς που υποστηρίζουν ότι θα μπορούσε πάραυτα να καταργηθεί μεταβιβάζοντας την ευθύνη στους μηχανικούς. Είναι αυτοί που υπογράφουν, είναι αυτοί που γνωρίζουν και πρέπει να εφαρμόζουν τον νόμο, είναι αυτοί που θα πρέπει να υφίστανται τις επιπτώσεις της μη εφαρμογής. Η παραμονή της ευθύνης σε έναν κεντρικό μηχανισμό, και ακατάλληλη αποδείχθηκε πως είναι -εκ του αποτελέσματος-, και επικίνδυνη ως τροφοδοτούσα ένα εκτεταμένο σύστημα διαπλοκής, διαφθοράς και χρηματισμού. Αντιθέτως, η κατάργησή της θα ανακούφιζε το υπουργείο από μια βαριά και μη ελέγξιμη γραφειοκρατία και θα προσανατόλιζε το υγιές δυναμικό προς αυτό που θα όφειλε να είναι: ένα σώμα σχεδιασμού των χωρικών παρεμβάσεων και ένας μηχανισμός εκπαίδευσης των συντελεστών του δομημένου περιβάλλοντος.

Κάτι ανάλογο ισχύει και για τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Ήταν ένας εισαγόμενος θεσμός που για την εποχή του (1986) φάνταζε πρωτοποριακός,

αλλά που γρήγορα κι αυτός εκφυλίστηκε σε μηχανή παραγωγής άχρηστων, παραεπιστημονικών και επαναλαμβανόμενων μοτίβων (αυτό που λέμε cory paste), προς δόξαν βεβαίως των απανταχού αετονύχηδων και των κουτοπόνηρων εργολάβων. Αυτών που με λίγα ψωροχιλιάρικα (στην πιάτσα ο ανταγωνισμός έχει ρίξει τις τιμές μέχρι και 500 ευρώ) ξεπλένουν τις υποχρεώσεις που έχει ο κάθε εξουσιοδοτημένος παράγων της αγοράς, να γνωρίζει δηλαδή τον νόμο και να τον εφαρμόζει. Να σημειώσουμε επί τούτου ότι η θεσμική διαπίστευση των πτυχίων έγινε το 1998 (με καθυστέρηση 12 χρόνων) και ότι μέχρι τότε ο οποιοσδήποτε πρακτικά απόφοιτος ΑΕΙ μπορούσε να συντάσσει και να υπογράφει τις μελέτες. Κάτι που πρακτικά ισχύει και σήμερα, αφού 27 πανεπιστημιακές ειδικότητες έχουν κριθεί επαρκείς για την καταγραφή και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, και πάλι όμως χωρίς συνέπειες, αφού ο νόμος δεν προβλέπει καταλογισμό ποινής σε κανέναν παράσπονδο, όπως π.χ. θα μπορούσε να συμβεί σε κάθε γιατρό που δεν θα 'κανε καλά τη δουλειά του.

Η ευθύνη του ελέγχου των μελετών παραχωρήθηκε στη Δημόσια Διοίκηση: στο ΥΠΕΧΩΔΕ, στις περιφέρειες και τις νομαρχίες. Εκεί συσσωρεύθηκε ένας απίστευτος όγκος δυσανάγνωστων και κακής ποιότητας τευχών, που και μόνο το χαρτί το οποίο ξοδεύτηκε άσκοπα αποτελεί αυτομάτως προσβολή για το περιβάλλον. Ήταν επίσης προφανές ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες όχι μόνο έλεγχο δεν ήταν σε θέση να ασκήσουν, αλλά καλά καλά δεν προλάβαιναν να πρωτοκολλήσουν τα εισερχόμενα. Αναφέρω ενδεικτικά ότι η διεύθυνση Περιβάλλοντος μιας περιφέρειας (προς την οποία οδεύουν τα μεσαίου μεγέθους έργα) δέχεται ετησίως από 5.000-10.000 μελέτες. Με ένα προσωπικό της τάξης των 5 ατόμων, θα έπρεπε να διεκπεραιώνονται γύρω στις πέντε υποθέσεις ημερησίως. Φυσικά, ούτε τον χάρτη δεν προλαβαίνουν να δουν, όχι την επιστημονικότητα των προσεγγίσεων.

Θα μου πείτε γιατί δεν έγινε κάτι τόσα χρόνια. Η απάντηση είναι σχεδόν αυτονόητη. Το πανίσχυρο λόμπι των μελετητών και μια βιομηχανία με την οποία πλούτισε μια ολόκληρη γενιά «στελεχών» επέβαλαν (και επιβάλλουν) τη δική τους τάξη πραγμάτων. Εκείνος που θα τολμήσει να ταραξεί τα νερά θα πρέπει να έχει έτοιμη στο συρτάρι και την παραίτησή του. Το πολιτικό κόστος ήταν εξάλλου πάντοτε ο καθοδηγητής της Ιστορίας.

Το πανίσχυρο λόμπι των μελετητών και μια βιομηχανία με την οποία πλούτισε

μια ολόκληρη γενιά «στελεχών» επέβαλαν (και επιβάλλουν) τη δική τους τάξη πραγμάτων.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 6 Νοεμβρίου 2009, σ. 6.